

Vörrå 2019

**Arkeologisk inventering för
Söderskogens vindkraftpark**

Jaana Itäpalo 3.1.2020

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Sammanfattning

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu har genomfört en arkeologisk inventering i planeringsområdet för Söderskogens vindkraftpark i Vörå. Arbetet utfördes av FM Jaana Itäpalo under fyra fältarbetsdagar 31.10–5.11.2019. Arbetet beställdes av Wpd Finland Oy.

Planeringsområdet på cirka 790 ha ligger 5 km nordväst om Vörå centrum. Enligt planerna ska sammanlagt åtta kraftverk uppföras i området.

Före inventeringen var det känt att det i det planerade området för vindkraftparken finns tre fornlämningar, av vilka en är ett rösenobjekt från tidig metallålder, medan två objekt är odaterade rösen. Söder om projektområdet i närheten av väglinjerna till parken finns ett gravröse från järnåldern i **Vörsberg** och en stenmur från historisk tid i **Lågpelt**. Närområdet är mycket rikt på arkeologiska fynd, och **Lågpeltkangas** gravfält, som har daterats till folkvandringens- och merovingertiden och hör till de viktigaste arkeologiska objekten i Österbotten, ligger strax söder om Vasa-Vörå landsväg cirka 1,3 km söder om projektområdet.

Under inventeringen hittades vid objektet **Kärkinehällorna 2** åtminstone 15 gropar i klapper och vid objektet **Kärkinehällorna 3** tre gropar i klapper. Övriga observationer är tre stenbrytningsplatser från närhistorien och även flera rämärken för gamla gårdar som på grund av sin ringa ålder inte klassificerades som arkeologiska objekt.

Samtliga fornlämningar ligger minst 300 meter från de planerade kraftverksplatserna. Stenmuren i Lågpelt ligger över 50 meter från den befintliga väglinjen och Lågpeltkangas gravfält över 150 meter från den nya planerade väglinjen.

S.

1. Grunduppgifter	3
2. Utgångspunkter och metod	3
2.1. Tidigare undersökningar	4
2.2. Metod	5
3. Landskap, topografi och geologi	5
4. Markanvändningens historia i området.....	10
5. Resultat	13
6. Objektförteckning	14
7. Översiktsskarta	14
8. Objektets uppgifter	15
9. Materialförteckning	30

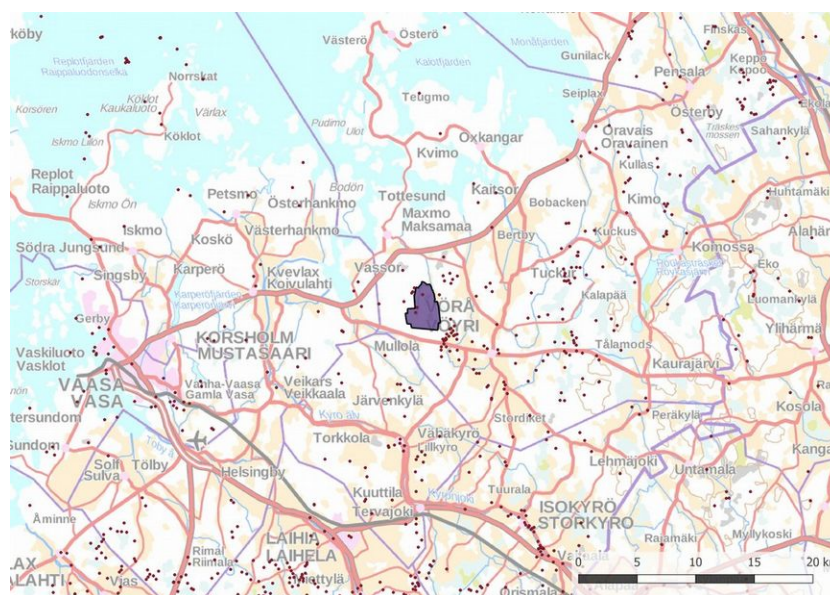
1. Grunduppgifter

Utredningsområde: Planeringsområdet för Söderskogens vindkraftpark, ca 790 ha
Beställare: Wpd Finland Oy
Typ: Delinventering
Fältinventering: 31.10–5.11.2019, sammanlagt 4 fältarbetsdagar
Kartnummer: TM35-bladindelning LMV P3414R, P3413R (skala 1:20 000)
Gammal standardbladindelning 133306 (skala 1:20 000)
Höjd: Ca 17,50- 55 m över havsytan
Koordinatsystem: ETRS-TM35 FIN-plankoordinatsystem
Tidigare fynd: Lågpeltkangas KM 1111:1, 11295:1-21, 7744:1-80, 7890:1-91, 8215:1-84, 8331:1-121, 8939:1-63, 9718:1, 9925:1-50
Vörsberg KM 20721:1-22
Kvivilainträsket S, KM 7892:1 eventuell bronsring ?

Inventeringsfynd: -

Tidigare undersökningar: 1966 Ari Siiriäinen besiktning, Helsinge, Kvivilainträsket N, Kvivilainträsket S, Vörsberg
1976 Anja Torvinen inventering, Vörsberg
1979 Anja Torvinen utgrävning, Vörsberg
1981 Mirja Miettinen besiktning, Kvivilainträsket S (ingen rapport i registerportalen)
2004 Pentti Rislä besiktning, Lågpelt

I närområdet: 1920-1941 Jacob Tegengren utgrävningar, Lågpeltkangas
1960 Anna-Liisa Hirviluoto besiktning, Lågpeltkangas
1960 Aarne Kopisto besiktning, Lågpeltkangas
1966 Ari Siiriäinen besiktning, Lågpeltkangas.

Placering av planeringsområdet för vindkraftparken. Kända arkeologiska objekt som punkter, uppgifter om placering enligt Museiverkets registerportal. Bakgrundskarta Lantmäteriverket/2019.

2. Utgångspunkter och metod

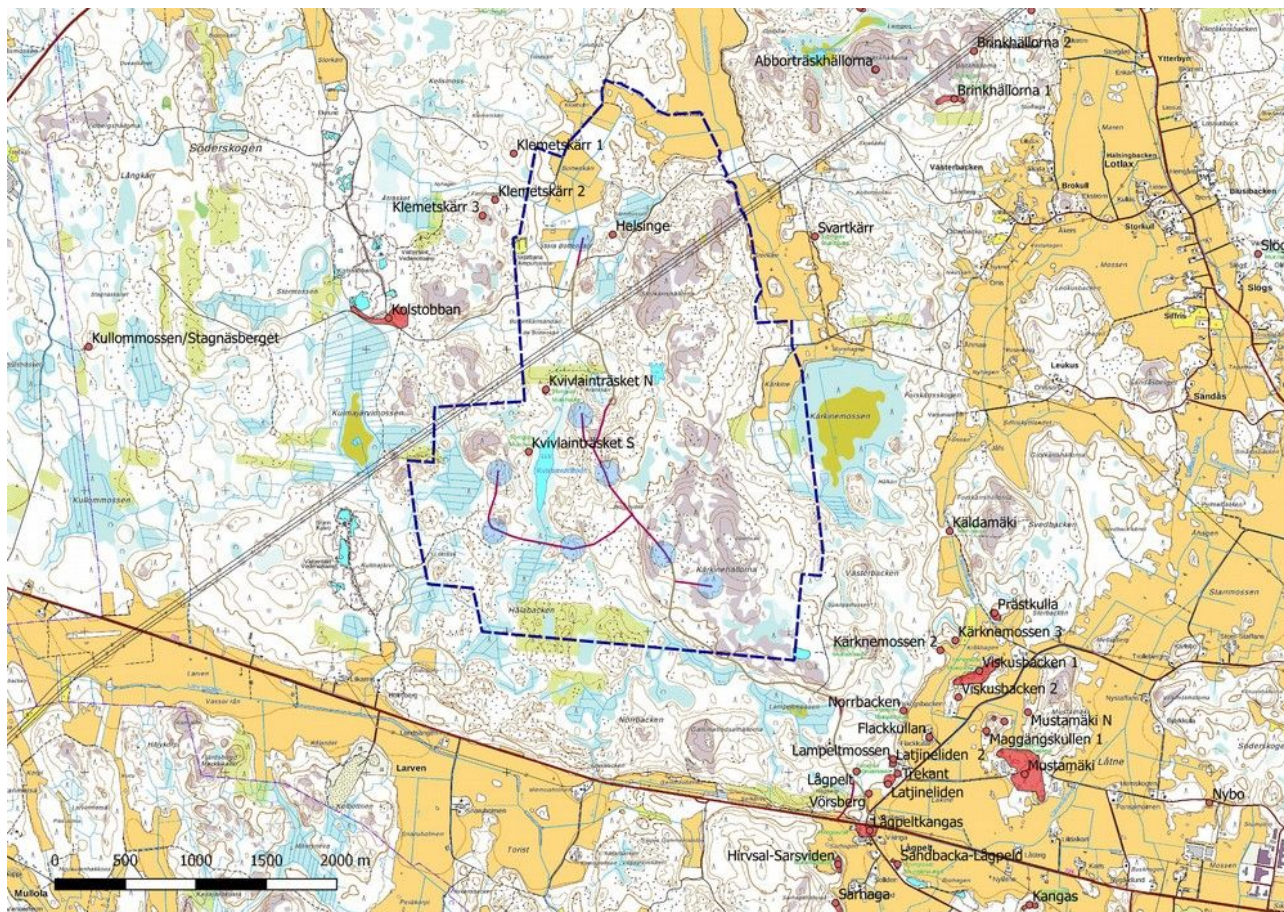
I Vörå planeras anläggning av Söderskogens vindkraftpark cirka 5 km nordväst om centrum. Enligt planerna ska högst åtta kraftverk uppföras i området. Därtill ska det befintliga vägnätet förbättras och nya vägar anläggas samt elkablar placeras invid vägarna.

Före inventeringen var det känt att det i området finns ett rösenobjekt daterat till tidig metallålder, Kvivilainträsket S (id-beteckning 944010020), och två odaterade rösenobjekt, Kvivilainträsket N (944010019) och Hel-

singe (944010018). Kärkinehällorna 1 har betecknats som en naturformation. Söder om projektområdet i närheten av väglinjen ligger Vörsberg gravfält (944010032), som undersökts, och i objektet Lågpelt (1000018803) en stenmur från historisk tid, sannolikt en fägård. Närområdet är mycket rikt på arkeologiska fynd, bland annat ligger *Lågpeltkangas* gravfält, som daterats till folkvandrings- och merovingertiden och hör till de viktigaste arkeologiska objekten i Österbotten, strax söder om Vasa-Vörå landsväg cirka 1,3 km söder om projektområdet.

Syftet med denna utredning är att kartlägga de arkeologiska objekten särskilt inom influensområdet för den förändrade markanvändningen, så att dessa kan beaktas i planeringsarbetet.

Utgångsläge före inventeringen: planeringsområde och arkeologiska objekt, objektkoordinaterna för kända arkeologiska objekt som röda cirklar och områdena, uppgifter om objekten enligt Museiverkets registerportal. Kraftverksplatserna som blåa cirklar, nuvarande skogsväg i brunt, nya planerade väglinjer i rött. Bakgrundskarta 10/2019 LMV.

2.1 Tidigare undersökningar

Ingen systematisk arkeologisk inventering har gjorts i området tidigare. De kända objekt som finns i området har inspekterats 1966 (Ari Siiriäinen, Museiverket). Röset i Vörsberg, som ligger invid den södra väglinjen till vindkraftparken, har undersökts genom utgrävningar 1976, varvid man hittade gravfynd från järnåldern (Anja Torvinen, Museiverket). På Kärkinehällorna kartlades många stenklapper 1979. År 2004 inspekterades cirka 50 meter öster om väglinjen en stenmur, som ansågs vara en fägård (Pentti Rislä, Österbottens museum). Vid Lågpeltkangas gravfält söder om Vasa-Vörå landsväg utfördes flera utgrävningar 1920–1941 (Jacob Tenggren, fornvetenskapliga kommittén).

2.2 Metod

Terränginventeringen baserade sig på en förutredning, resultaten av tidigare arkeologiska utredningar som gjorts i området och dess närhet, Museiverkets digitala databas för arkeologiska objekt, jordmånskarter, ortofoton, höjdm modeller, höjdprofiler och snedljusskuggraster.

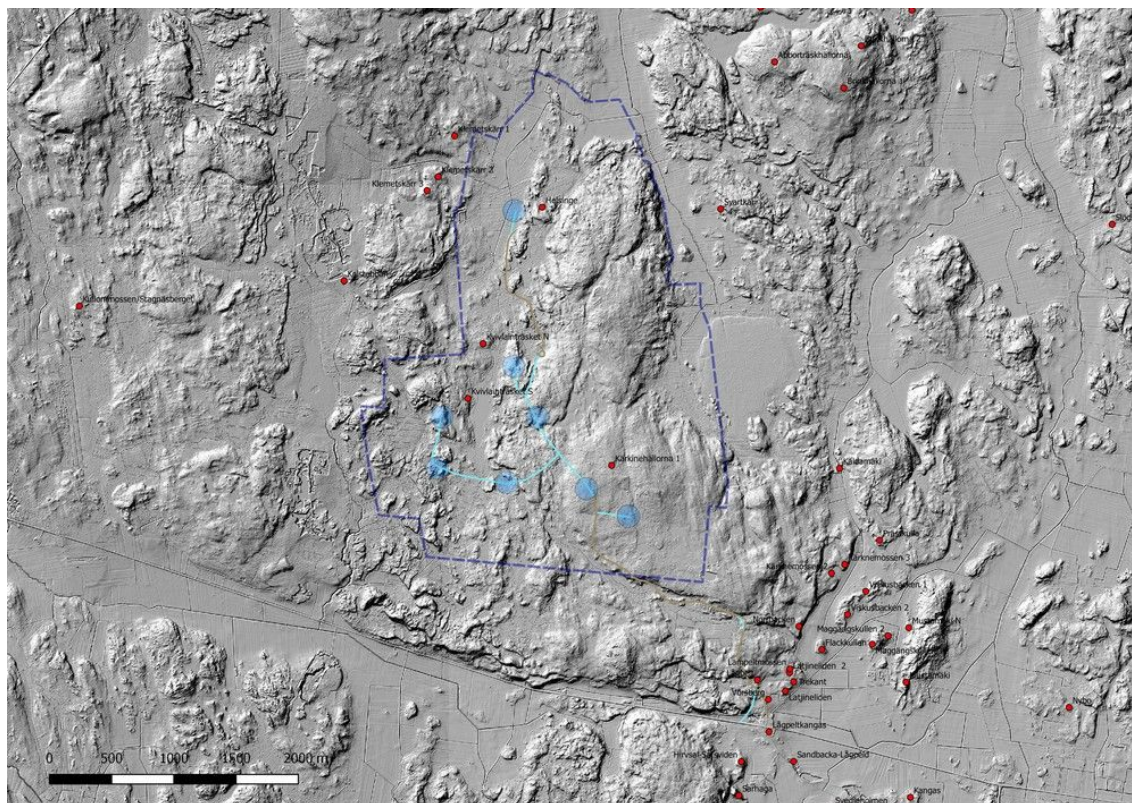
Med hjälp av litteratur och sockenkarter samt andra gamla karter på webben utreddes bosättningsens utveckling och de historiska näringarna. Inverkan av markanvändningen i närhistorien på landskapet och de eventuella arkeologiska objekten bedömdes förutom genom observationer i terrängen bland annat med hjälp av den äldsta grundkartan som färdigställdes 1970.

Arbetsmetoderna på fältet utgjordes av visuell observation, fotografering och provstick med jordsond, på vissa platser användes kikare. Marken i området är bergig och mycket stenig, varför ingen provgroppsundersökning utfördes. Under inventeringen var vädret exceptionellt kallt och temperaturen låg vid noll grader eller några grader minus. Marken var fri från snö men på morgonen täckt av frost.

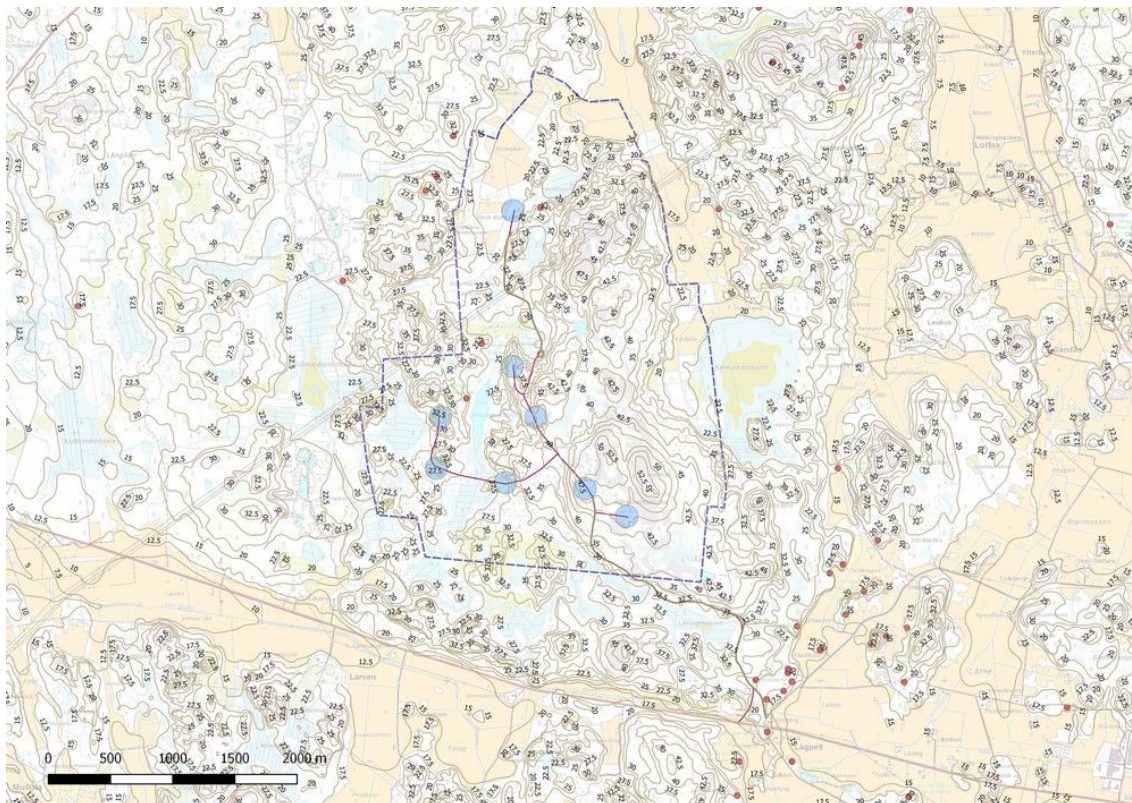
I terrängen inspekterades kraftverksplatserna och deras omgivning inom en huvudsaklig radie av 200–300 meter, på vissa ställen mer. Väg- och elkabellinjerna undersöktes inom en räckvidd på cirka 30 meter.

3. Landskap, topografi och geologi

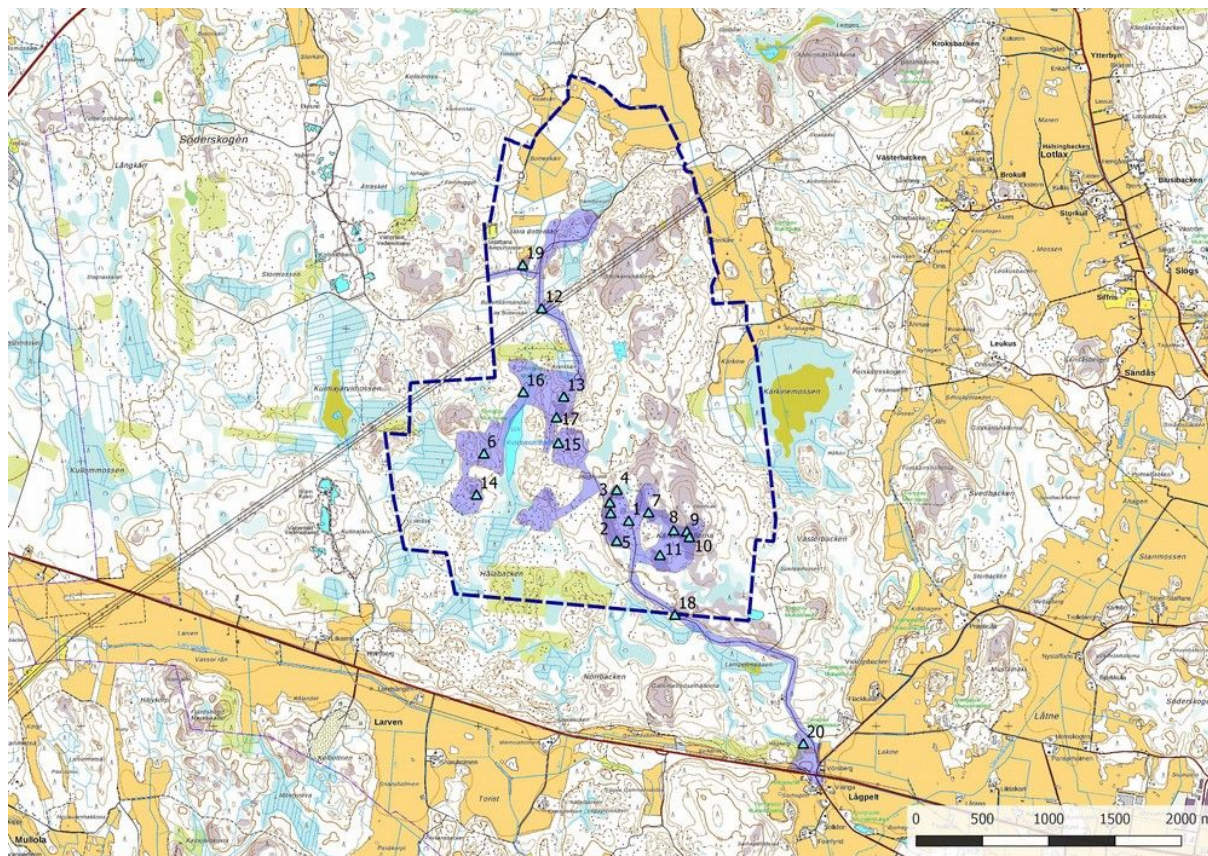
Objektområdet består i huvudsak av obebodd stenig och bergig skogsterräng, skogen är i huvudsak ekoniskog med huvudträdslag av tall och gran, längs den norra kanten finns även åker. Genom området löper en bergszon från norr till söder. Mellan de jämna bergsområdena finns stenig och klippig terräng, på området förekommer även några blockhav, på åkrarna och i deras närhet är jordarten lera, i övrigt består jordmånen till sin grovlek av varierande morän. I sydvästra delen ligger Kvivlainsträsket, inga andra större vattendrag finns. Nivåvariationen i området är tydlig och de största nivåskillnaderna finns i nordost och sydost, där berget som mest sluttar cirka 15 m/100 m. I norr har åkrar röjts på jämn mark och även i sydväst finns en del jämnare utdikade träsk.

Vindkraftverksparkens planeringsområde, kraftverksplatser och väglinjer med terrängskuggning 2 m DEM. Bakgrundsmaterial Lantmäteriverket 10–12/2019.

Höjdkurvor. Bakgrundsmaterial Lantmäteriverket 10–12/2019 och Finlands miljöcentral, öppen information, <https://www.syke.fi/avointieto>.

Inventerade områden och fotograferade platser 1–20. Bakgrundskarta Lantmäteriverket 10/2019.

1. Kraftverksplatsen mot nordväst.

2. Stora flyttblock på kalt berg.

3. Grottlikt utrymme under stort flyttblock.

4. Råsten vid nuvarande rågräns.

5. På området finns flera moderna "råmärken".

6. Kraftverksplatsens influensområde mot nordväst.

7. Speciell sten, Kärkinehällorna.

8. Borrsten, Kärkinehällorna.

9. Sprängsten som påminner om ett stenröse.

10. Gammal råsten.

11. Kraftverksplatsen mot nordost.

12. Omgivningen kring den planerade elstationen.

13. Kraftverksplatsen mot väster.

14. Kraftverksplatsens influensområde mot nordväst.

15. Kraftverksplatsens influensområde mot väster.

16. Kvivlainsträsket fotat mot söder.

17. Väglinjen till kraftverksplatsen mot söder.

18. Väglinjen på projektområdets södra sida, foto mot sydost.

19. Väglinjen till kraftverksplatsen mot söder.

20. Väglinjen på projektområdets södra sida, foto mot sydost.

4. Markanvändningens historia i området

Områdets höjd, 17,50–55 m över havet, motsvarar havsnivåns höjd under stenålderns slutskede till tidig järnålder för cirka 5 500–2 000 år sedan. På inventeringsområdet fanns två kända rösen från metallåldern och odaterade rösen med en odefinierad funktion.

Objekten från järnåldern i närområdet bildar kluster som ligger i närheten av gamla byabebbyggelse- och åkerodlingsområden. Cirka 1–2 km sydost om projektområdet finns fler än 20 olika rösenobjekt, av vilka ett är Lågpeltkangas gravfält från folkvandringstiden och merovingertiden som hör till de viktigaste arkeologiska objekten i Österbotten och som sannolikt ansluter till ett brandgravfält och en boplats eller rentav flera boplatser. Många av objekten har dock inte undersökts närmare och kan därför inkludera bland annat åkerrösen.

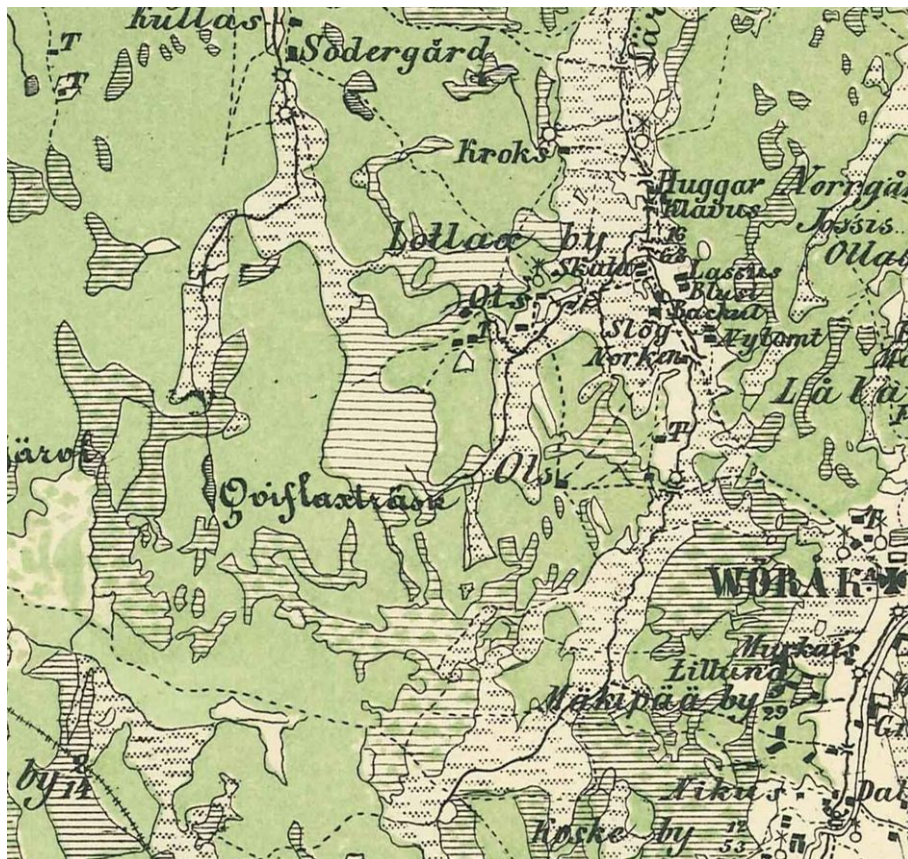
Något längre bort, cirka 4 km sydost, finns Gulldynt brandgravfält som också det hör till de viktigaste objekten från folkvandringstiden i Österbotten; på platsen har hittats bland annat praktfulla, förgyllda föremål. Cirka 3 km sydost ligger Soldat-Stompare brandgravfält. Cirka 900 m väster om projektområdet finns ett vattengravfält eller eventuellt ett offergravfält i Kälämäki, där man i lerskiktet hittat människoben år 1935. Tills vidare känner man till bara ett motsvarande objekt i Leväluhta, Isokyrö. Placeringshöjden för den förändrade markanvändningen och den övriga topografin är sådan att det kan finnas olika typer av arkeologiska lämningar i projektområdet.

Planeringsområdet för vindkraftverksparken har på grund av terrängen i huvudsak inte lämpat sig för historisk bosättning och odling. Det är närmast i områdets kanter man kan förvänta sig att hitta till exempel lämningar av gamla åkrar, tillfälliga bosättningar i anslutning till träskodling eller kolmilor, som är typiska för området. Den äldsta bosättningen i Vörå härstammar från medeltiden, och namnet Vörå nämns i källor så tidigt som 1367.

Utdrag ur sockenkarta som färdigstälts i mitten av 1800-talet. På den har markerats bland annat Kärkinehällornas krön och namnet Jätteröse, vissa stigar, av vilka en ledde bland annat till Kvivlainsträsket, och en vinterväg söder om Kärkinehällornas berg. I närheten av den nuvarande Vasa-Vörå-vägen gick en sommar- och vinterväg. På planeringsområdet det finns inga direkta märkningar som antyder om näringar eller bosättning.

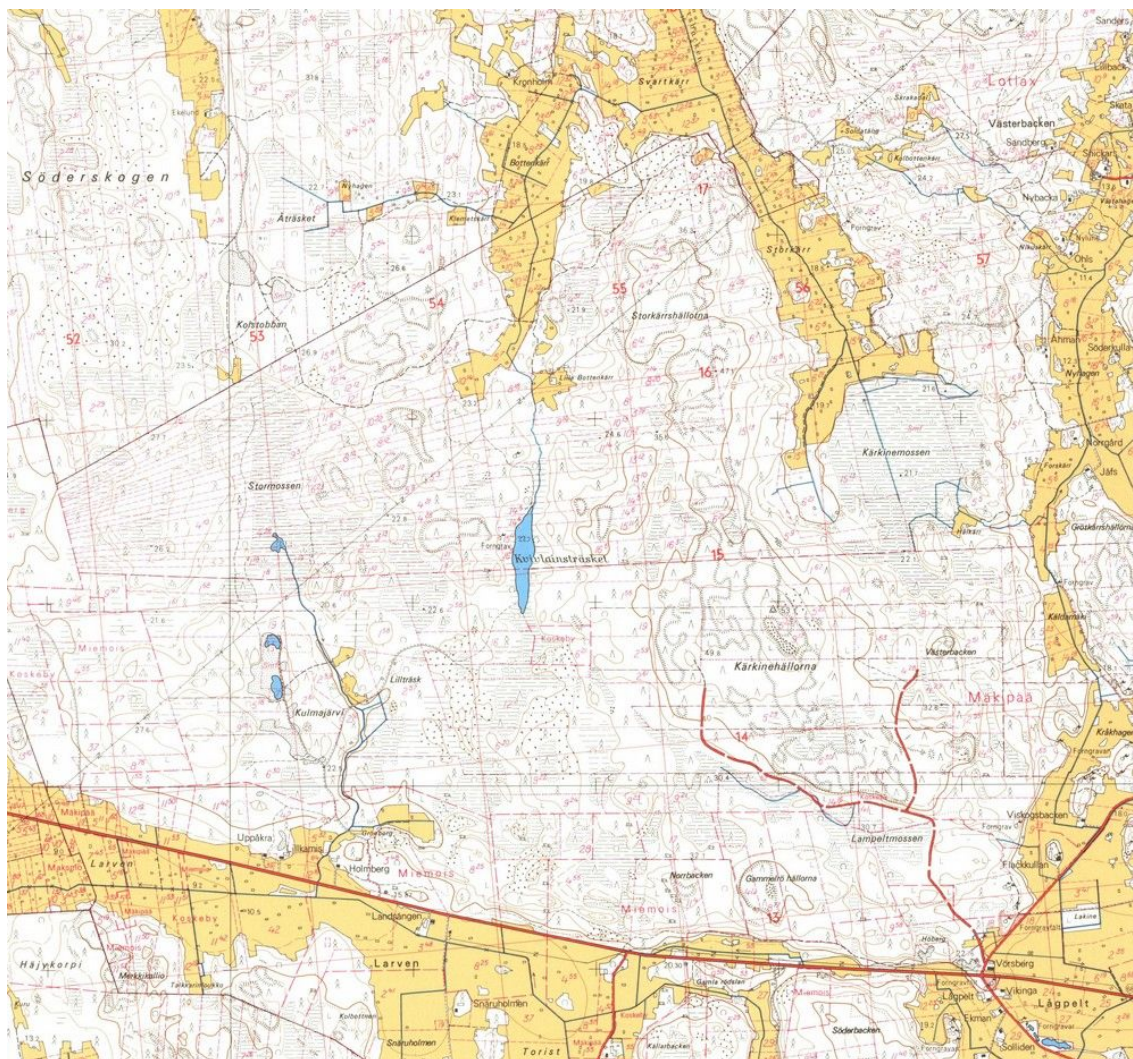
Kartan, Arkivverkets digitalarkiv: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6274943>

Objektområdet och dess omgivning på Kalmbergs karta från 1852.
<http://www.vanhakartta.fi/>.

Vörå och den dåvarande kustregionen på en karta över Karleborgs grevskap från 1652. Riksarkivet MH 109.

Objektområdet på grundkartan från 1970. Lantmäteriverket 2014. Gamla tryckta kartor, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

5. Resultat

Under inventeringen hittades två objekt med gropar i klapper, där det vid objektet **Kärkinehällorna 2** finns åtminstone 15 gropar i klapper. Platsens topografi och struktur tyder närmast på att platsen varit en läger- och förvaringsplats för säljägare under stenåldern. Vid objektet **Kärkinehällorna 3** hittades tre gropar i klapper som kan vara förvaringsgropar eller tillfälliga skydd. Övriga observationer är tre stenbrytningsplatser från närhistorien, och i området observerades även flera rämärken för gamla gårdar som på grund av sin ringa ålder inte klassificerades som arkeologiska objekt.

Samtliga fornlämningar ligger minst 300 meter från de planerade kraftverksplatserna. Stenmuren i Lågpelt ligger över 50 meter från den befintliga väglinjen och Lågpeltkangas gravfält över 150 meter från den nya planerade väglinjen.

3.1.2020

Jaana Itäpalo

Jaana Itäpalo

6. Objektförteckning

Fornlämningsnamn Fornlämningstyp Specifikation av typen datering antal sida

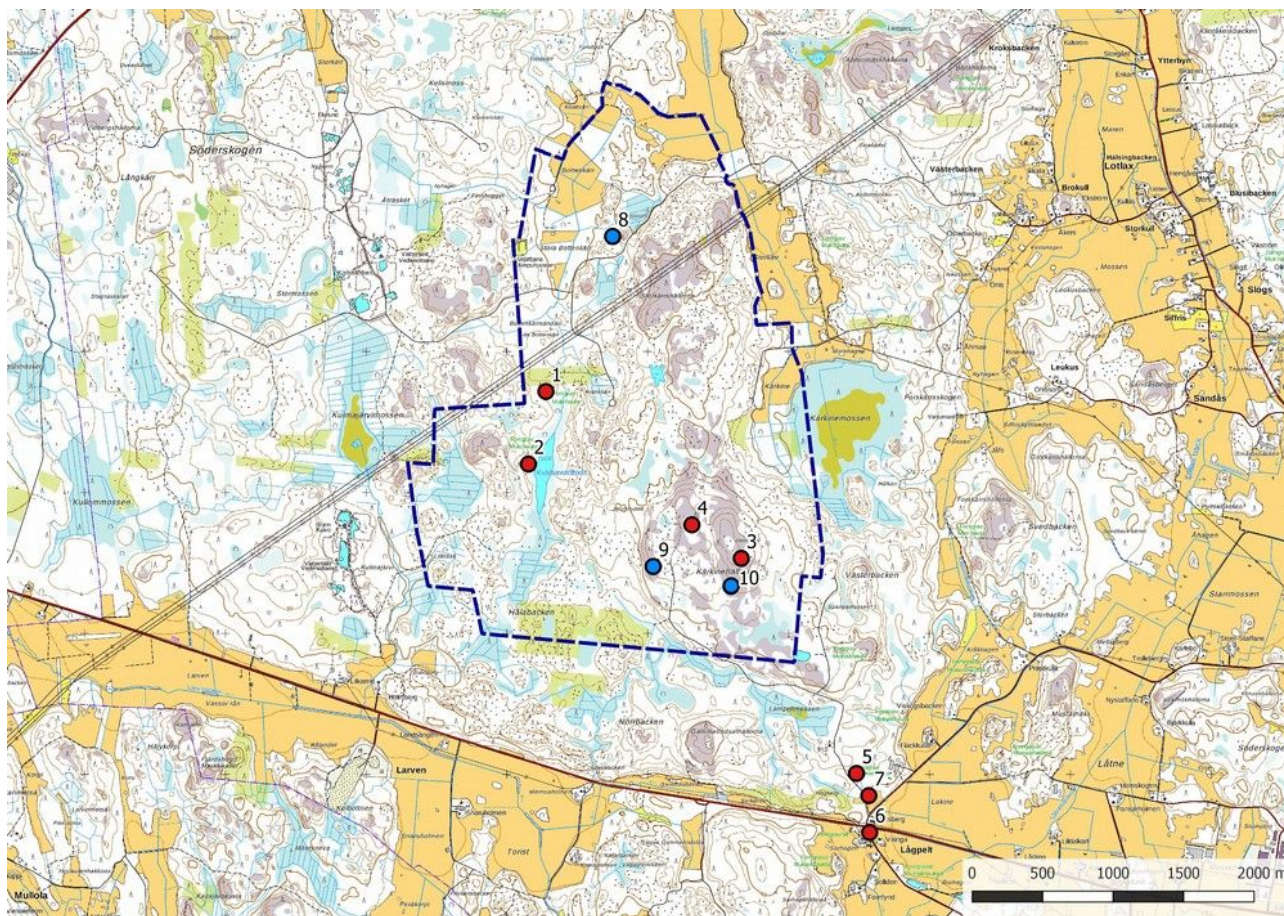
Fasta fornlämningar

1 Kvivlainsträsket N	stenkonstruktioner	rösen	odaterad	5	15
2 Kvivlainsträsket S	stenkonstruktioner	rösen	tidig metallålder	1	17
3.Kärkinehällorna 2	stenkonstruktioner	gropar i klapper	stenålder	>15	18
4.Kärkinehällorna 3	stenkonstruktioner	gropar i klapper	odaterad	3-5	20
5.Lågpelt	stenkonstruktioner	stengården	historisk	1	22
6.Lågpeltkangas	gravplatser	gravrösen	järnålder	1	23
7. Vörsberg	gravplatser	gravrösen	järnålder	1	24

Övriga objekt

8. Helsing					26
9. Kärkinehällorna 4	Arbets- och framställningsplatser	förvärvsplatser för råmaterial	modern	1	27
10. Kärkinehällorna 5	Arbets- och framställningsplatser	förvärvsplatser för råmaterial	modern	2	28

7. Översiktskarta

Objekt 1-10 på kartan, objektkoordinater som en röd och blå cirkel.

8. Objektets uppgifter

1. Kvivlainsträsket N

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer:	944010019	TM35-bladindelning	P3413R
Art	Fast fornlämning	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Stenkonstruktioner	Koordinater ETRS-TM35FIN	N: 7012717.553 Ö: 254276.771
Specifikation av typen	Rösen	N2000	Ca 27,50 m
Antal	3-5	Areal	1170 m ²
Datering allmän	Odaterad	Koord. förklaring	Tidigare uppgift
Specifikation av datering		Avstånd	Cirka 7,5 km nordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd	-	Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar	1966 Ari Siiriäinen besiktning	Tidigare fynd	-

Koordinater, rösen

x,N,11,3	y,N,11,3	nr,l
254263,373	7012714,607	1
254265,936	7012713,070	2
254271,241	7012715,685	3

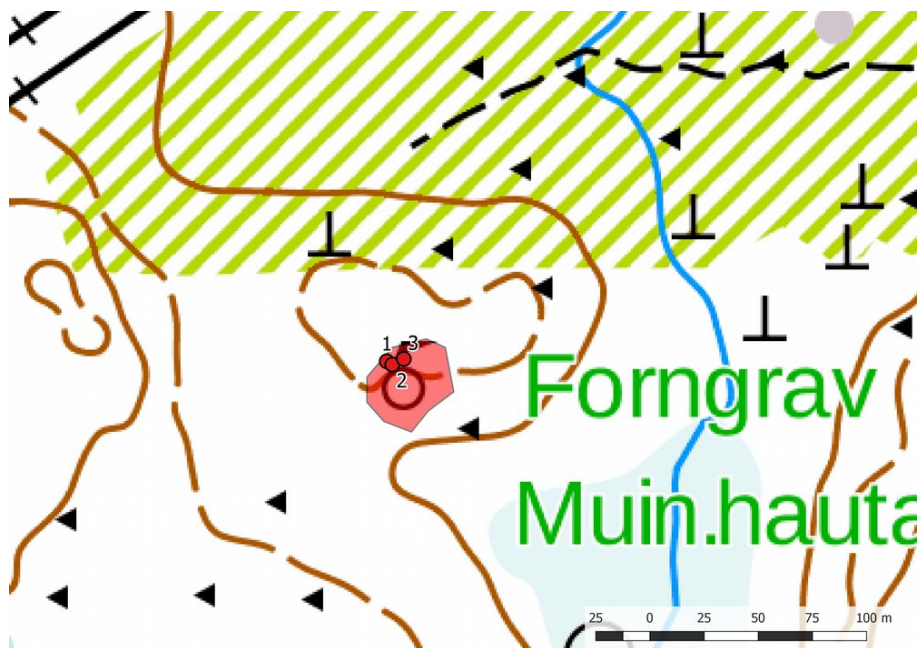
Terränguppgifter: 290 m nordväst om Kvivlainsträsket på södra sidan av en stenig mo. Trädbeståndet i området är tät ung ekonomiskog.

Beskrivning: Enligt uppgifterna i inventeringsrapporten från 1966 nämner Tegengren 16 sannolika gravrösen på denna plats, men vid besiktningen 1966 hittades endast 5 obestämda stenrösen.

2019: Röse 1 består av murlika rösen som är ungefär 4 m långa och över 1 meter breda och som ligger i 90° vinkel till varandra, den kompakta anläggningen ligger bredvid två stora jordstenar. Röse 2 har en diameter på cirka 2 m, är cirka 30 cm hög och rund till formen. Röse 3 ligger bredvid stora jordstenar, har en diameter på cirka 2 m, är cirka 40 cm hög och har en obestämd form, stenarna verkar inte omsorgsfullt staplade. Alla ytor är täckta av mossor och risvegetation.

Terrängen i omgivningen har bearbetats kraftigt genom skogsarbete, varför vissa konstruktioner kan ha förstörts. På grund av det unga täta trädbeståndet och jordbearbetningen i närhistorien är det möjligt att alla formler inte upptäcktes.

Förslag till skyddszon: område, sm-beteckning.

Avgränsning av området och anläggningar på kartan.

Röse 1 mot nordväst och söder.

Röse 2 mot sydost.

Röse 3 mot norr.

2. Kvivlainsträsket S

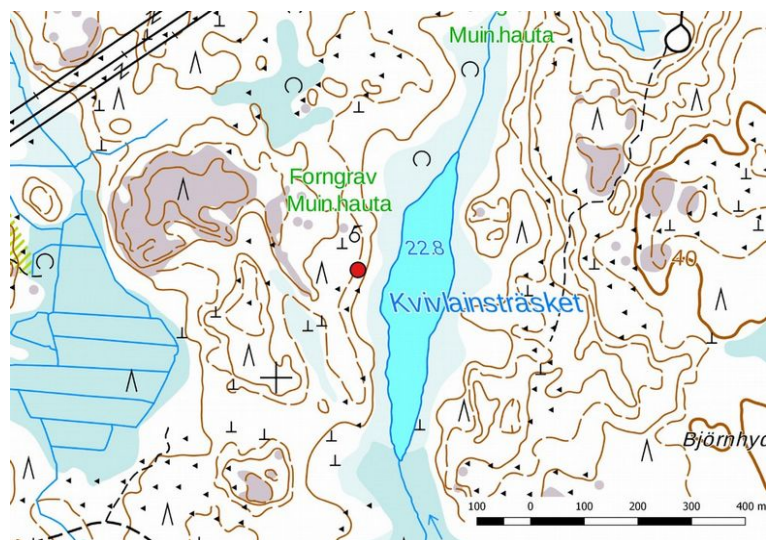
Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer	944010020	TM35-bladindelning	P3413R
Art	Fast fornlämning	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Stenkonstruktioner	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 7012202.518 Ö: 254152.393
Specifikation av typen	Rösen	N2000	Ca 27 m
Antal	1	Areal	
Datering allmän	Förhistorisk	Koord. förklaring	GPS-mätning
Specifikation av datering	Tidig metallålder	Avstånd	Cirka 7,3 km nordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd	-	Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar	1966 Ari Siiriäinen besiktning 1981 Mirja Miettinen besiktning	Tidigare fynd	KM 7892:1 eventuell bronsring ?

Maastotiedot: Cirka 60 m väster om Kvivlainsträsket, i övre delen av en stenig sluttning mot öster. Terrängen består av snårig blandskog.

Beskrivning: Enligt tidigare uppgifter finns på platsen två rösen: A. Skingrats, ursprunglig diameter 6–8 m, stor låg ögonsten. B. Cirka 20 m från föregående. Röset har en diameter på 4 m och är 0,5 m högt, på södra sidan finns ett stort lågt stenblock som kan vara det skingrade rösets ursprungliga mittblock. Vid besiktningen 1981 observerades bland stenarna i det bättre bevarade röset A röda sandstenar. I någotdera röset har eventuellt hittats en bronsring.

2019: På platsen observerades ett röse. Det ligger cirka 70 m söder om objektkoordinaterna i registret för fornlämningar. Röset är cirka 5 x 2,5 meter stort och 50 cm högt, i mitten finns en stor grop. Röset ligger i skärningspunkten av de rålinjer som märkts ut på grundkartan från 1970 och på den nuvarande fastighetsgränsen. I norra änden av röset finns ännu i dag en gammal råsten. Det röse som observerades nu är eventuellt det som tidigare fastställts som röse B. Vid röse A och i dess närhet hittades inga tecken på ett skingrat röse. Även objektkoordinaterna för A ligger på rålinjen på grundkartan från 1970 och den nuvarande gränsen.

Förslag till skyddszon: punkt, sm-beteckning. Det föreslås inte att den tidigare områdesavgränsningen bevaras, eftersom inga arkeologiska anläggningar observerades i det området.

Kvivlainsträsket S.

Röset fotat mot söder och norr.

3. Kärkinehällorna 2

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer		TM35-bladindelning	P3413R
Art	Fast fornlämning	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Stenkonstruktioner	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 7011533.485 Ö: 255664.071
Specifikation av typen	Gropar i klapper	N2000	Ca 52,50-55 m
Antal	>15	Areal	1700 m ²
Datering allmän	Förhistorisk	Koord. förklaring	Gps-mätning, den största gropen
Specifikation av datering	Stenåldern	Avstånd	Cirka 5,7 km nordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd	-	Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar	-	Tidigare fynd	-

namttypi, C, 50 x, N, 11, 3 y, N, 11, 3

Terränguppgifter: I ett blockhav i södra delen av det högsta området av Kärkinehällorna, längre ned i slutningen omringas krönet av berghällar.

Beskrivning: Platsen har i registerportalen markerats som en naturformation. På den nuvarande grundkartan benämns området "Jättrö-san". Redan på en sockenkarta från mitten av 1800-talet förekommer namnet "Jätteröse" för Kärkinehällornas krön.

På platsen observerades åtminstone 15 tydliga gropar i klapper, av vilka den största har en diameter på cirka 5 m och är cirka 80 cm djup, en del har en tydlig kantvall. På vissa ställen ligger groparna tätt intill varandra. Till sin form är de runda eller ovala. Två gropar ligger bredvid stora stenar, och på de övriga sidorna kantas de av en 30–40 cm hög vall. Det är fråga om en s.k. tomtning, dvs. ett tillfälligt skydd/övernattningsställe. En del av de andra groparna kan även tolkas som tillfälliga skydd, en del är antagligen förvaringsgropar. Utifrån topografin är det mest sannolikt att platsen är ett fångstläger för säljägare från stenålderns slutskede som användes under det stadium då området var en ö.

Förslag till skyddszon: område, sm-beteckning.

Avgränsning av området och anläggningar 1–15 markerat på kartan (samtliga anläggningars placering mättes inte upp).

Den största gropen vid objektet (anläggning nr. 1),

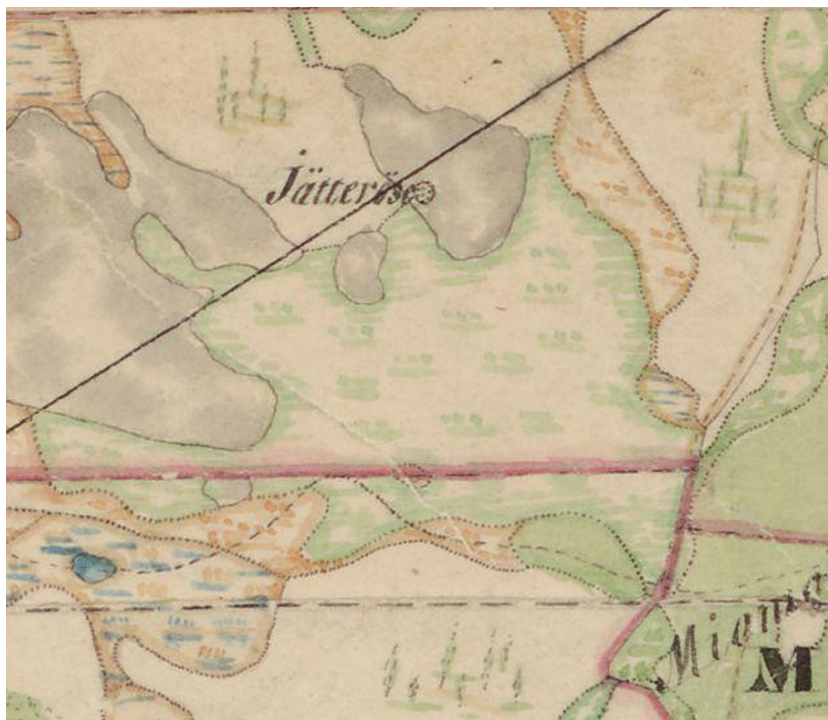
Tomtning, bild mot nordost. bild mot norr.

Gropgrupp i mitten av blockhavet, bild mot norr.

Grop på blockhavets södra sida, bild mot norr.

Utdrag ur sockenkarta som färdigställdes i mitten av 1800-talet. På den har markerats bland annat namnet Jätteröse. Kartan, Arkivverkets digitalarkiv: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6274943>

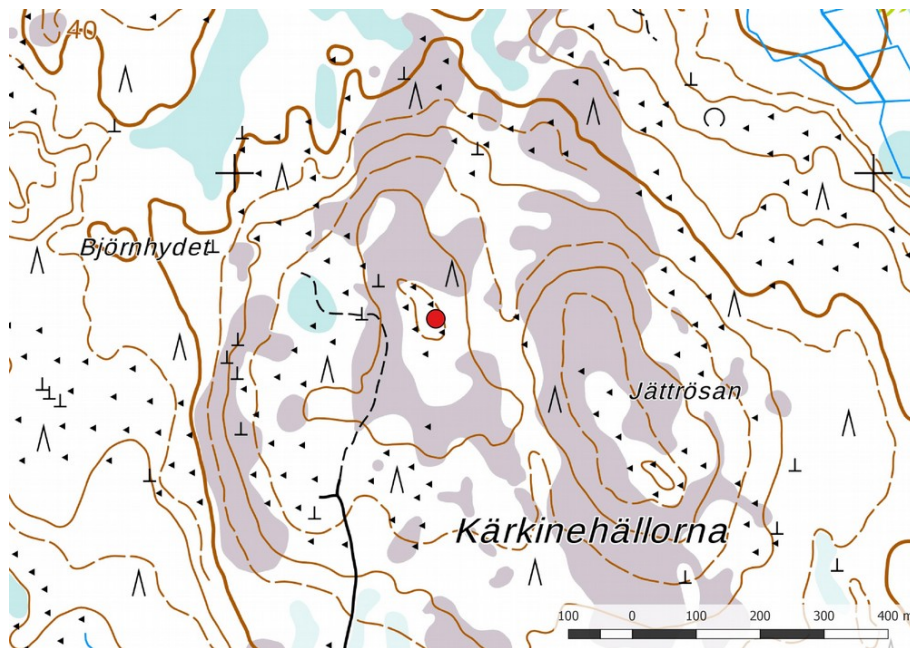
4. Kärkinehällorna 3

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer		TM35-bladindelning	P3413R
Art	Fast fornlämning	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Stenkonstruktioner	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 7011771.594 Ö: 255313.606
Specifikation av typen	Gropar i klapper	N2000	Ca 52,50 m
Antal	> 3	Areal	-
Datering allmän	Odaterad	Koord. förklaring	GPS-mätning
Specifikation av datering	-	Avstånd	Cirka 6,1 km nordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd	-	Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar	-	Tidigare fynd	-

Terränguppgifter: I ett blockhav på den nordvästra delen av det högsta området av Kärkinehällorna, där terrängen sluttar lågt mot de omgivande berghällarna. Blockhavet består till största delen av stora stenar med en diameter på över 40 cm.

Beskrivning: Platsen har i registerportalen markerats som en naturformation. I objektet finns 3 tydliga runda, med en diameter ca 2 m och 0,5 m djupa gropar i klapper bredvid varandra och dessutom några obestämda gropar. Anläggningarna är eventuellt golv till tillfälliga skydd, men tidsbestämningen är öppen.

Förslag till skyddszon: punkt, sm-beteckning.

Objektets placering på kartan.

Två groplämningar fotade mot nordost.

5. Lågpelt

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer	1000018803	TM35-bladindelning	P3413R
Art	Fast fornlämning	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Stenkonstruktioner	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 7010007 Ö: 256482
Specifikation av typen	Stengärden	N2000	Ca 22,50 m
Antal	1	Areal	-
Datering allmän	Historisk	Koord. förklaring	Tidigare uppgift
Specifikation av datering	-	Avstånd	Cirka 4,3 km västnordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd	-	Inventeringsmetod	Inspekterades inte
Tidigare undersökningar	2004 Pentti Risla besiktning	Tidigare fynd	-

Terränguppgifter: I ett skogigt område på östra sidan om vägen till Kärkinehällorna.

Beskrivning: 2004: Stenmuren som ligger i en kalhuggen sluttning är troligen en fägård. Det är fråga om en delvis bred, omsorgsfullt staplad stenmur, i väster blir muren smal, östra sidan har rasat. På västra sidan finns en port med två fasta stenar.

2019: Stenmuren ligger över 30 meter från den befintliga vägen och skulle inte äventyras av projektet. Objektet inventerades inte närmare.

Förslag till skyddszon: punkt, sm-beteckning.

Lågpelt.

6. Lågpeltkangas

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer	944010031	TM35-bladindelning	P3413R
Art	Fast fornlämning	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Gravplatser	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 009587.812 Ö: 256575.855
Specifikation av typen	Gravrösen	N2000	Ca 17,50-20 m
Antal	1	Areal	Ca 1 hektar
Datering allmän	Förhistorisk	Koord. förklaring	tidigare uppgift
Specifikation av datering	Järnålder	Avstånd	Cirka 4 km västnordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd	-	Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar	1920-1941 Jacob Tegengren utgrävningar 1960 Anna-Liisa Hirviluoto besiktning 1960 Aarne Kopisto besiktning 1966 Ari Siiriäinen besiktning	Tidigare fynd	KM 1111:1, 11295:1-21, 7744:1-80, 7890:1-91, 8215:1-84, 8331:1-121, 8939:1-63, 9718:1, 9925:1-50

Terränguppgifter: På bägge sidor av Kangasvägen söder om Vasa-Vöråvägen. Det är fråga om ett skogsparti som omges av åkrar och den sydöstra ändan av Höbergets moränslutning. Trädbeståndet är glesvuxen tallskog.

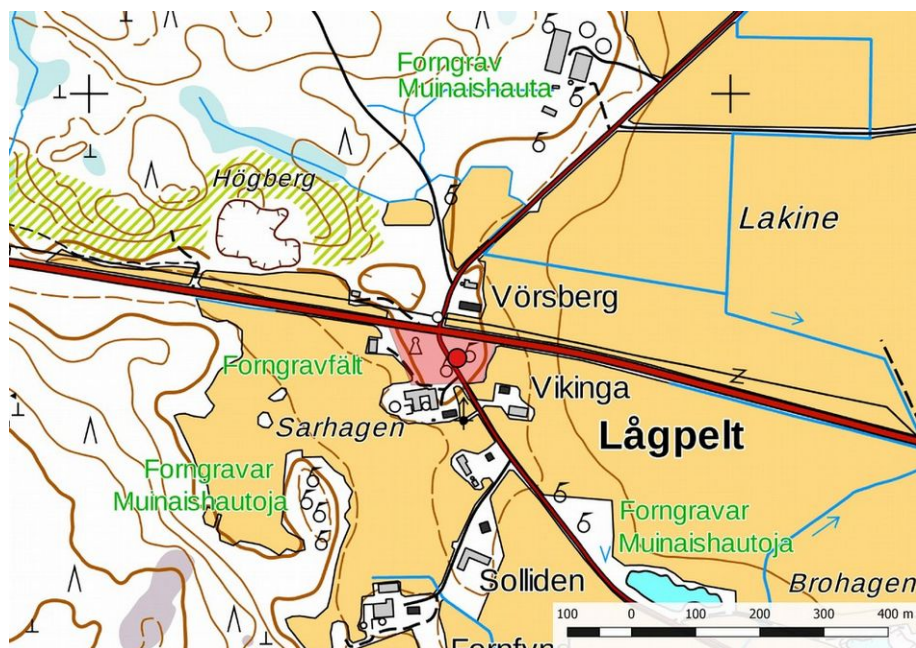
Beskrivning: På platsen finns ett gravfält med 5 rösen och åtminstone 25 läggningar, eventuellt även ett brandgravfält. I området utfördes utgrävningar 1920–1941. Det rikliga lerskiktet som förekommer på de omgivande åkerslutningarna tyder på att det är en boplat. De undersökta anläggningarna har restaurerats och ett minnesmärke och en infoskylt har rests på platsen. Gravfältet har daterats till folkvandrings- och merovingertiden.

2019: Objektet ligger över 100 meter från den nya planerade väglinjen, där linjen löper cirka 50 meter på åkermark. Vid inspektionen av åker och skogspartiet norr om den hittades inga tecken på fornlämningar. Objektet skulle troligen inte äventyras om den planerade väglinjen genomförs.

Förslag till skyddszon: tidigare områdesavgränsning, sm-beteckning.

På platsen har rests ett minnesmärke och en infoskylt. Objektet till vänster bakom åkern.

Lågpeltkangas.

7. Vörsberg

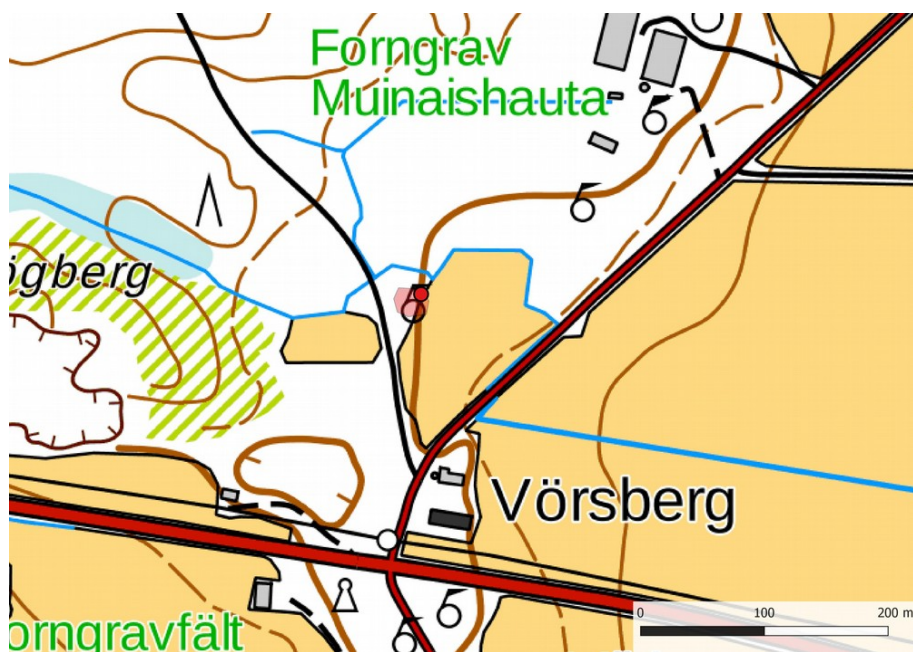
Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer	944010032	TM35-bladindelning	P3413R
Art	Fast fornlämning	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Gravplatser	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 009849.707 Ö: 256569.859
Specifikation av typen	Gravrösen	N2000	Ca 20 m
Antal	1	Areal	
Datering allmän	Förhistorisk	Koord. förklaring	Tidigare uppgift
Specifikation av datering	Järnålder	Avstånd	Cirka 4,2 km västnordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd	-	Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar	1966 Ari Siiriäinen besiktning 1976 Anja Torvinen inventering 1979 Anja Torvinen utgrävning	Tidigare fynd	KM 20721:1-22

Terränguppgifter: På östra sidan om vägen till Kärkinehällorna, cirka 150 meter nordnordväst om huset i Vörsberg, på västra sidan finns åkermark

Beskrivning: På platsen har funnits ett gravröse med en uppskattad diameter på 8–12 meter. Det har delvis förstörts vid anläggningen av en skogsbilväg på 1970-talet. Den bevarade delen undersöktes 1979, varvid man hittade fynd bland annat i form av brända ben och bitar av brända järnföremål.

2019: På platsen finns obestämda stenläggningar på vilka det växer ung tät granskog, vid objektet har även senare lagts stora stenar. Röset är sannolikt förstört.

Förslag till skyddszon: tidigare områdesavgränsning, sm-beteckning.

Vörsberg.

Objektet ligger på högra sidan om vägen i en grandunge och bakom den. Foto mot norr.

Övriga objekt

8. Helsinge

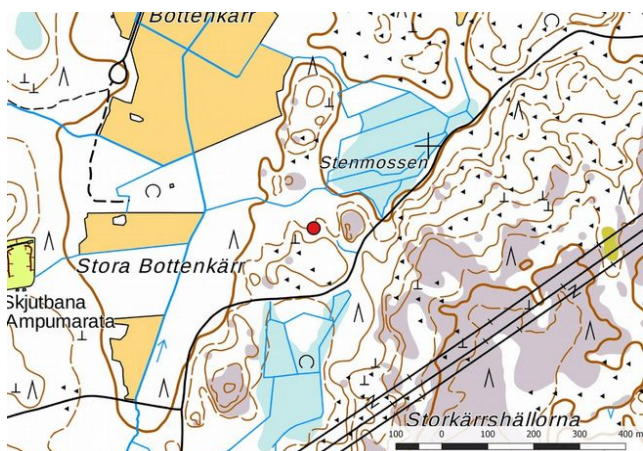
Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer	944010018	TM35-bladindelning	P3413R
Art	Övrigt objekt	Gammal standardbladindelning	133306
Typ		Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 7013818.105 Ö: 254751.57
Specifikation av typen		N2000	Ca 22,50 m
Antal		Areal	
Datering allmän		Koord. förklaring	Tidigare uppgift
Specifikation av datering		Avstånd	Cirka 7,8 km nordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd		Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar	1966 Ari Siiriäinen besiktning	Tidigare fynd	-

Terränguppgifter: På norra sidan om skogsbilvägen till Lotlax och på sydvästra sidan av Stenmossen.

Beskrivning: Enligt besiktningen 1966 finns vid den västra roten av ett berg väster om åkerfältet Bottenkärr 7 låga stenhögar med en diameter på 1–6 meter, flera av dem har staplats invid stenblock. I området observerades även naturliga högar av stenblock. Det bedömdes att det eventuellt är fråga om samma plats där Jakob Tegengren (på 1930-talet) nämner 56 forngravar.

2019: Vid objektet påträffades inga tecken på rösen som staplats av människor. Terrängen är stenig och klippig. Trädbeståndet är ung tallskog. Den tidigare objektbeskrivningen syftar eventuellt på ett annat objekt, för kartskissen i rapporten från 1966 överensstämmer inte med områdets topografi, och dessutom ligger de åkrar som benämns Bottenkärr väster och nordväst om objektet.

Förslag till skyddszon: -.

Helsinge.

Foto mot väster av området enligt koordinaterna.

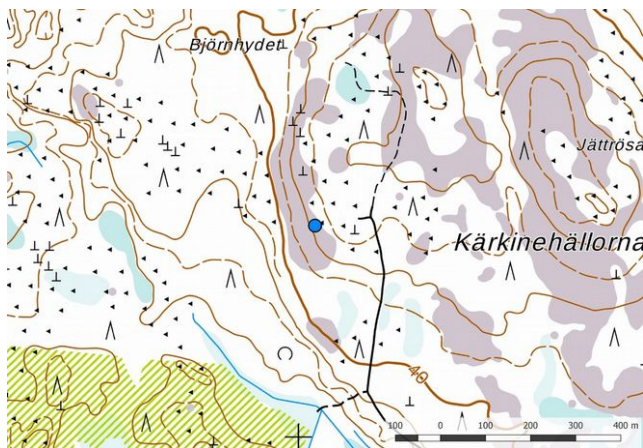
9. Kärkinehällorna 4

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer		TM35-bladindelning	P3413R
Art	Övrigt objekt	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Arbets- och framställningsplatser	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 7011475.781 Ö: 255038.274
Specifikation av typen	Förvärvsplatser för råmaterial	N2000	Ca 45 m
Antal	1	Areal	
Datering allmän	Modern	Koord. förklaring	Gps-mätning
Specifikation av datering		Avstånd	Cirka 6,2 km nordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd		Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar		Tidigare fynd	

Terränguppgifter: På en kala berghäll i västra sidan av Kärkinehällorna.

Beskrivning: På platsen finns en liten stenbrytningsplats från närhistorien. I bergsskrevan finns flera stenlock som bär spår av borring.

Förslag till skyddszon: -.

Kärkinehällorna 4.

Stenbrytningsplats fotade mot nordost.

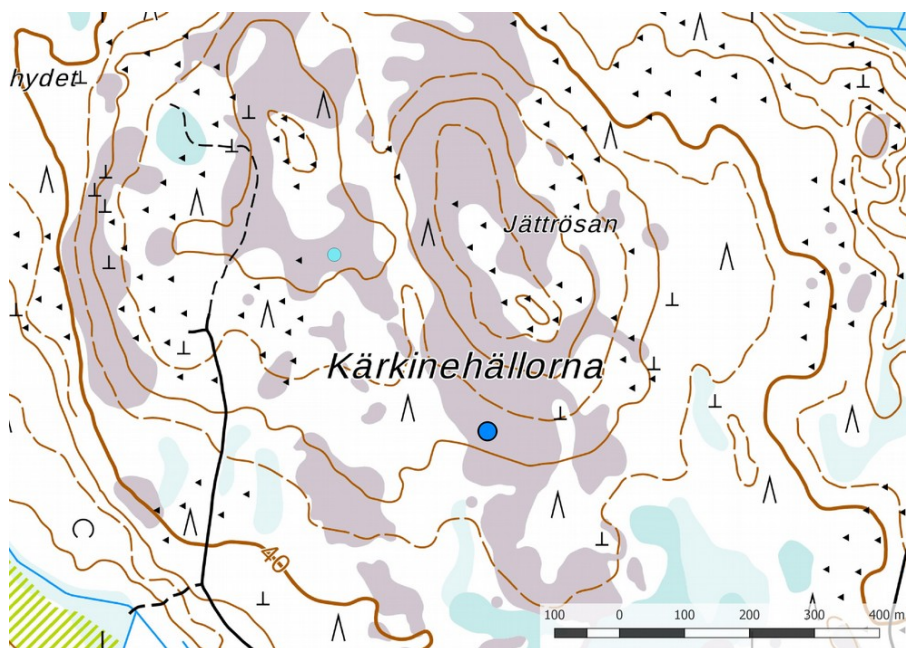
10. Kärkinehällorna 5

Registeruppgifter		Geodata	
Fornlämningsnummer		TM35-bladindelning	P3413R
Art	Övrigt objekt	Gammal standardbladindelning	133306
Typ	Arbets- och framställningsplatser	Koordinater: ETRS-TM35FI	N: 7011335.04 Ö: 255590.649 N: 7011611.433 Ö: 255356.798
Specifikation av typen	Förvärvsplatser för råmaterial	N2000	Ca 45-50 m
Antal	2	Areal	
Datering allmän	Modern	Koord. förklaring	Gps-mätning, den sydligaste brytningsplats
Specifikation av datering		Avstånd	Cirka 5-7,6 km nordväst om Vörå centrum
Inventeringsfynd		Inventeringsmetod	Observation av ytan
Tidigare undersökningar		Tidigare fynd	

Terränguppgifter: På en kala berghäll söder och väst om det högsta området av Kärkinehällorna och Jättrösan.

Beskrivning: På platsen finns två lilla stenbrytningsplatser från närhistorien. I bergsskrevan finns några stenblock som bär spår av borrhning.

Förslag till skyddszon: -.

Kärkinehällorna 5, stenbrytningsplatser utmärkta på kartan med blåa cirklar.

Den södra brytningsplatsen.

Spår av borring i närbild.

Den norra brytningsplatsen.

9. Materialförteckning

Digitalt material:

Riksarkivets digitalarkiv:

Sockenkartor: Vörå <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>

Geologiska forskningscentralen,

<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Lantmäteriverket, filservice för avgiftsfri data

<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Gamla tryckta kartor, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museiverket, Kulturmiljöns tjänsteportal, arkeologiska objekt och Kulturmiljöns undersökningsrapporter -data-basen, arkeologi, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Finlands miljöcentral, öppen information, <https://www.syke.fi/avointieto>.

Webbsidan Finlands virtuella universitet: Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto (JYX)

<http://www.vanhakartta.fi/>

Litteratur:

Åkerblom Bror K., Vörå sockens historia 1. 1937.

Chartographia Ostrobothnica: Pohjanmaa vanhoissa kartoissa, Österbotten på gamla kartor. 2006.

Svenska Österbottens historia 2. 1979.

Svenska Österbottens historia 3. 1980.

Svenska Österbottens historia 4. 1983.